

Oponentský posudek na disertační práci

MUDr. Mgr. Kristýny Drozdové

Ekologická validita testů exekutivních funkcí

u pacientů se schizofrenií

Výkonové testy představují standardizované a jasně strukturované úlohy, při nichž mohou být reakce probandů objektivně vyhodnocené. Jestliže je získkem takto konstruované „problémové“ situace vyhodnotitelnost, a tedy možnost vzájemného srovnání, je daní za standardizovanost, strukturovanost a malou komplexitu vzdálenost takových testů reálnému životu. Velmi ilustrativně je vidět tato potíž při testování inteligence, u níž je souvislost testem měřené schopnosti řešit problémové situace a schopností řešit problémové situace v reálném životě poměrně malá, protože důležitou součástí řešení je sama formulace problému. V tomto i dalších podobných případech narážíme na otázku, jak úspěšnost řešení reálných problémových situací operacionalizovat, tedy i na otázku ekologické validity, která je kruciólní, ale málokdy řešenou otázkou všech výkonových testů. Proto mne potěšil už sám titul této disertační práce a byl jsem zvědav, jak autorka k této studii přistoupí.

Oceňuji, že nejprve náležitě uvedla samotný pojem ekologické validity, včetně historických proměn její definice, a tedy i způsobu zkoumání. Zkoumání ekologické validity bylo usnadněné i samotnou volbou diagnostické skupiny, protože je zkoumání kognitivních a exekutivních funkcí se schizofrenií svázané, a zároveň je u této nemoci viditelný dopad na „exekutivní“ zvládání života. Všem těmto tématům se autorka náležitě věnuje v teoretické části, aby v empirické části využila těchto poznatků při vytvoření designu svého výzkumu.

Jako výhodné se ukázalo, že je u dané diagnostické skupiny možné posuzovat zvládání života pomocí škál. Škály sice umožňují u pacientů s diagnózou schizofrenie a schizoafektivní poruchy lépe posoudit interindividuální rozdíly, jsou však vždy zatíženy perspektivou hodnotitelem posuzované oblasti. Proto bylo na místě tuto ekologickou operacionalizaci provést opakovaně různými škálami a sledovat i jejich vzájemné korelace. Oceňuji, že se autorka nespokojila pouze s existujícími škálami (škála osobního a sociálního fungování, sebesposuzovací škála sociálního fungování, interview pro hodnocení vhledu), ale že pro tento účel využila i novou klinickou škálu (Kli-ška). Pokud jde o testy exekutivních funkcí, rozhodla se autorka pro široký výběr dnes uznávaných metod (Wisconsinský test třídění karet, Rey-Osterriethova figura, Wechslerův (sub)test, Trail making test a testy fluence), což je výhodné z hlediska dat, ale muselo to být náročné z hlediska času a motivace pacientů.

V této souvislosti podotýkám, že se autorce podařilo shromáždit ze statistického hlediska dostatečně velký vzorek osob s diagnózou schizofrenie nebo schizoafektivní poruchy, přesněji 77 pacientů. U tohoto počtu probandů by dle mého názoru bylo možné po prověření distribuce použít v některých případech (například u korelací počítaných pro celý soubor) i parametrické testování, ale respektuji více konzervativní autorčin přístup. Statistické zpracování je nadstandardní, velmi dobře provedené. Zde mám jen pár drobných doplňků. Neparametrická obdoba analýzy rozptylu se jmenuje Kruskalův Wallisův test (nikoli Kruscalův), a to podle statistika Williama Kruskala. V případě, že p hodnota po zaokrouhlení na daný počet desetinných míst vychází nulově ($p = 0,000$) je správnější p hodnotu odhadnout shora ($p < 0,001$). Statistická deskripce vzorku (mimo jiné velmi přehledně provedená) je prvním výstupem analýzy nasbíraných dat a neměla by předcházet popis sběru dat (včetně vylučovacích kritérií) v metodické části. Vzhledem k tomu, že jsou exekutivní funkce měřené více

metodami, stejně jako je (na straně druhé) více metodami měřená funkční výkonnost, bylo by možné uvažovat i o aplikaci postupů MTMM (multi-trait multi-method) analýzy. Zajímavý by rovněž byl faktorový rozbor multifacetových domén směřující k otázce, zda je možné pro obě oblasti najít nějaký obecný, integrující skór. To jsou ovšem otázky, které přesahují autorkou formulované výzkumné cíle. Škoda, že v práci není více informací uvedeno o klinické škále. Vzhledem k tomu, že jsou u přílohy uvedena psychometrická data, byla konstrukci této škály věnována zřejmě větší pozornost, než disertační práce reflektuje. Rozhodně by stála – i vzhledem k validizačním výsledkům – za samostatnou publikaci. Z práce jsem bohužel nevyčetl, zda je autorka disertační práce autorem či spoluautorem této škály.

Celá práce je nadstandardní i v porovnání s obvyklou úrovní disertačních prací. Považuji ji za velmi dobře strukturovanou, přehledně pojatou a prezentovanou, což (spolu s rozsáhlou literaturou) dokládá, že je autorka v dané problematice dobře zorientovaná. Metodologicky i statisticky je práce rovněž na úrovni. Mnou zmíněné potěšení, které se dostavilo již po přečtení titulu, vydrželo i po dočtení práce. Práce splňuje předpoklady kladené na úspěšné disertace a doporučuji ji nejen k obhajobě, ale v redukovanejší podobě i k publikaci. Navrhuji klasifikaci prospěla.

Radvan Bahbouh

Katedra psychologie FF UK